

Problemlili İnternet Kullanımı ile Ebeveyn-Ergen İlişki Niteliği, Yalnızlık, Öfke ve Problem Çözme Becerileri Arasındaki İlişkilerin İncelenmesi

Gülen Say¹, Ayşegül Durak Batıgün²

¹Hacettepe Üniversitesi, Beytepe Hastanesi,
Psikolojik Danışma Birimi, Ankara - Türkiye

²Ankara Üniversitesi, Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi,
Psikoloji Bölümü, Ankara - Türkiye

ÖZET

Problemlili internet kullanımı ile ebeveyn-ergen ilişki niteliği, yalnızlık, öfke ve problem çözme becerileri arasındaki ilişkilerin incelenmesi

Amaç: Çalışmanın temel amacı, problemlili internet kullanımı ile ebeveyn-ergen ilişki niteliği, yalnızlık, öfke ve problem çözme becerileri arasındaki ilişkilerin incelenmesidir. Ayrıca problemlili internet kullanımının cinsiyet ve sosyo-ekonomik düzey gibi sosyodemografik değişkenler açısından nasıl farklılaştığının belirlenmesi de diğer bir amaçtır.

Yöntem: Çalışmanın örneklemini 402 üniversite öğrencisi oluşturmaktadır. İnternette Bilişsel Durum Ölçeği, Ebeveyn-Ergen İlişki Niteliği Ölçeği, UCLA Yalnızlık Ölçeği, Problem Çözme Envanteri ve Çok Boyutlu Öfke Ölçeği kullanılmıştır. Elde edilen veriler; korelasyon, varyans analizi (ANOVA) ve çoklu aracıli model testi (Bootstrap) gibi istatistik analiz yöntemleri ile incelenmiştir.

Bulgular: Örneklemin %16.4'ünün problemlili internet kullanımı puanlarının yüksek olduğu ve bu bireylerin günde ortalama 2.7 (SS=1.23) saat internet kullandıkları belirlenmiştir. Erkeklerin kadınlara oranla daha çok problemlili internet kullanımına sahip oldukları bulunmuştur. Çalışmada ebeveyn-ergen ilişki niteliği ile problemlili internet kullanımı arasında öfke, problem çözme ve yalnızlık değişkenlerinin aracı etkisine bakılmış ve bu değişkenlerin olumsuz anne-ergen ilişkisi ile problemlili internet kullanımı arasındaki ilişkide "kısmi aracıli" etkileri olduğu bulunmuştur. Yine aynı aracıli değişkenler olumsuz baba-ergen ilişkisi ile problemlili internet kullanımı arasındaki ilişkide de "kısmi aracıli" rolünü üstlenmiştir.

Tartışma: Elde edilen bulgular, problemlili internet kullanımının önlenmesi ve tedavisine yönelik müdahale programlarında kullanılabilecek yararlı ipuçları sağlamaktadır. Psikolojik danışma ve psikoterapi uygulamalarında, problemlili internet kullanımı olan bireylerin ebeveynleriyle ilişkilerinin güçlendirilmesi sağlanabilir. Ayrıca bu bireylerin yalnızlık ve öfke düzeyleri ile problem çözme becerileri de değerlendirilerek; iletişim becerileri, öfke kontrolü ve problem çözme yaklaşımları gibi alanlarda yapılacak müdahaleler problemlili internet kullanımının azaltılmasında etkili olabilir.

Anhtar kelimeler: İnternet, öfke, problem çözme, yalnızlık

ABSTRACT

The assessment of the relationship between problematic internet use and parent-adolescent relationship quality, loneliness, anger, and problem solving skills

Objective: The main purpose of this study was to investigate relationships between problematic internet use, and parent-adolescent relationship quality, loneliness, anger, and problem solving skills. Another aim of the current study was to find out differences related to sociodemographic variables, such as gender and socioeconomic status in problematic internet use.

Method: The sample was composed of 402 university students. Online Cognition Scale, Parent-Adolescent Relationship Quality Scale, UCLA Loneliness Scale, Problem Solving Inventory and Multidimensional Anger Inventory were used. The statistical analysis of data was conducted by using correlation analysis, analysis of variance (ANOVA), and multiple mediation model test (Bootstrap).

Results: The results revealed that 16.4% of participants had high scores on problematic internet use, and spent 2.7 hours (SD=1.23) a day on the internet on average. Males had higher levels of problematic internet use when compared to females. The results of mediating effects of anger, problem solving, and loneliness on relationship quality between parent-adolescents, and problematic internet use revealed that these variables partially mediated the relationship between negative mother-adolescent relationship and problematic internet use.

Discussion: These results provide helpful tips that can be used in the prevention and intervention programs related to problematic internet use. Psychological counseling and psychotherapy in practice may include strengthening the relationship between adolescents with problematic internet use and their parents. Moreover, following the assessment of their loneliness, and anger levels, and problem solving skills, interventions related to communications skills, anger management, and problem solving approaches may decrease their problematic internet use.

Keywords: Internet, anger, problem solving, loneliness

Yazışma adresi/ Address reprint requests to:
Ayşegül Durak Batıgün,
Ankara Üniversitesi, Dil ve Tarih Coğrafya
Fakültesi, Psikoloji Bölümü,
Sihhiye/Ankara, Türkiye

Telefon / Phone: +90-312-310-3280/1231

Elektronik posta adresi / E-mail address:
batigun@ankara.edu.tr

Geliş tarihi / Date of receipt:
6 Nisan 2016 / April 6, 2016

İlk düzeltme öneri tarihi/
Date of the first revision letter:
25 Nisan 2016 / April 25, 2016

Kabul tarihi / Date of acceptance:
12 Mayıs 2016 / May 12, 2016

Bu çalışma, ilk yazarın yüksek lisans tezinden üretilmiştir.

GİRİŞ

İnternet, bilimin hayatımıza kattığı en önemli ve en etkili araçlardan birisidir. Son birkaç yıldır akıllı telefonların yaygınlaşması da internete ulaşımı iyice kolaylaştırmış ve kullanıcı sayısında büyük artışlar olmuştur. İnternetin her geçen gün artan kullanımı olumlu sonuçlar doğurmakla birlikte, kullanıcıda yarattığı bağımlılık/kötüye kullanım problemini de beraberinde getirmiştir. Young, internet bağımlılığı terimini kullanmış ve DSM-IV “patolojik kumar oynama” tanı kriterlerini esas alarak tanı kriterleri oluşturmuştur (1). Bu kriterler gözönünde bulundurularak yapılan pek çok çalışmada, erkeklerin kadınlara oranla daha fazla bağımlılık geliştirdikleri görülmekte (2-4) ve bağımlılığın internetin en çok kullanıldığı yaş aralığıyla paralel olarak ergenlik döneminde yüksek olduğu dikkati çekmektedir (5,6). Literatürde “internet bağımlılığı”, “internet kötüye kullanımı” ve “problemlerli internet kullanımı” gibi farklı terimler bulunmaktadır. Mevcut çalışmada problemlerli internet kullanımı terimi tercih edilmiştir.

Problemlerli internet kullanımının yaygınlaşması konuya olan ilgiyi artırmakta ve ilgili olabilecek pek çok değişken üzerinde çalışılmasına yol açmaktadır. Bu değişkenlerden biri ebeveyn-ergen ilişki niteliğidir. Ebeveyn-ergen ilişki niteliği, ebeveyn ile ergenin arasındaki ilişki geçmişinden kaynaklanan tutumları yansıtır (7). Ebeveyn-ergen ilişkisinin kötü olması, ergenin duygusal ve davranışsal sorunlar yaşamasında en güçlü risk faktörü olarak görülmektedir (8). Bir çalışmada, problemlerli internet kullanıcısı olan üniversite öğrencilerinin, annelerini daha az koruyucu ve samimi olarak nitelendirdiklerine dikkat çekilmektedir. Ayrıca bu öğrenciler, her iki ebeveynlerinin de aşırı kontrolcü olduklarını dile getirmişlerdir (6). Ailelerinden destek alamayan ergenlerin interneti bu durumla baş etmek amacıyla sanal destek olarak kullandığı düşünülmektedir (9). Türkiye’de yapılan bir çalışmada da, ebeveyn tutumlarını “ilgisiz” olarak nitelendiren ergenlerin problemlerli internet kullanımı puanları daha yüksek bulunmuştur (10).

Problemlerli internet kullanımı ile ilişkili olduğu bilinen diğer değişken yalnızlıktır. Yalnızlık, kişinin sosyal ilişkilerinin olmaması ya da sosyal ilişkileri olmasına rağmen bu ilişkilerde yakınlığın, içtenliğin ve duygusallığın

bulunmamasına gösterilen tepki olarak tanımlanmaktadır (11). Yalnızlığın problemlerli internet kullanımı ile ilgili bir değişken olduğu sıklıkla vurgulanmaktadır (12-14). Yalnız bireylerin interneti daha çok yeni insanlarla tanışmak, benzer ilgi alanına sahip insanlarla iletişim kurmak amacıyla kullandıkları bilinmektedir (15).

Öfke, problemlerli internet kullanımı ile ilişkili olduğu bilinen diğer bir değişkendir. Psikoloji sözlüğünde, “engellenme, saldırıya uğrama, tehdit edilme, yoksun bırakılma, kısıtlanma vb. gibi durumlarda hissedilen ve genellikle neden olan şeye veya kişiye yönelik şu veya bu şekilde saldırgan davranışlarla sonuçlanabilen oldukça yoğun, negatif bir duygu” olarak tanımlanmaktadır (16). Bir çalışmada, internet bağımlısı olan bireyler, alkol bağımlısı olan bireyler ve sağlıklı kontrol grubu öfke değişkeni açısından karşılaştırılmış ve internet bağımlısı olan grupta saldırganlıkla ilişkili olduğu düşünülen öfke ifadesinin daha fazla görüldüğü bulunmuştur (17). Türkiye’de yapılan iki ayrı çalışmada da, problemlerli internet kullanımı arttıkça öfke ifadelerinin olumsuzlaştığı (18) ve öfke ifadesinin bir türü olan içe yöneltilmiş öfke ile internet bağımlılığı arasında anlamlı ilişkinin bulunduğu belirtilmektedir (19).

Mevcut çalışmada ele alınan bir diğer değişken de problem çözme becerileridir. Problem çözme, problemlerli durumlarla ilgili çeşitli etkin çözüm alternatiflerini içeren ve bu alternatifler içinden en etkili alternatif cevabı seçme olasılığını artıran bilişsel-davranışsal bir süreç olarak tanımlanmaktadır (20). Problemlerli internet kullanımı, ailevi, mesleki, sosyal ve fiziksel pek çok soruna yol açmasına rağmen (21), bireyler internete girme konusunda kendilerini engelleyememekte ve var olan bu problemlerini çözme konusunda sıkıntı yaşamaktadırlar. Kişiler problemlerli durumları çözmek yerine problemlerden kaçınmak amacıyla daha çok internet kullanıyor gibi görünmektedirler. Literatür tarandığında problemlerli internet kullanımı ile problem çözme becerileri arasındaki ilişkiyi inceleyen çok az sayıda çalışma olduğu gözlemlenmiştir. Konuyla ilgili sınırlı sayıda çalışmada da iki değişkenin birbiriyle ilişkili olduğu sonucuna ulaşılmıştır (22).

Yukarıda aktarılan literatürden de anlaşılacağı üzere problemlerli internet kullanımı ile ilişkili çeşitli değişkenler bulunmaktadır. Bu değişkenlerden ebeveyn-ergen ilişki

niteliği, yalnızlık, öfke ve problem çözme becerileri çeşitli çalışmalarda incelenmiştir. Fakat yalnızlık ve öfke değişkenleriyle ilgili çok sayıda araştırma bulunmasına rağmen ebeveyn-ergen ilişki niteliği ve problem çözme becerileri ile ilgili özellikle ülkemizde sınırlı sayıda çalışmaya rastlanmıştır. Ayrıca, internet bağımlılığı ile ilişkili olarak bu dört değişkenin (ebeveyn-ergen ilişki niteliği, yalnızlık, öfke ve problem çözme becerileri) bir arada ele alındığı bir çalışmaya rastlanmamıştır. Bu bağlamda elde edilecek olan bulgular, günümüzde yaygınlaşan bir sorun haline gelen problemlı internet kullanımının önlenmesi ve tedavisine yönelik müdahale programlarının oluşturulmasında yararlı olabilir. Örneğin, psikolojik danışma ve psikoterapi uygulamalarında, bireylerin ebeveynleriyle ilişki nitelikleri, yalnızlık ve öfke düzeyleri ile problem çözme becerileri de değerlendirilerek yapılacak müdahaleler yoluyla problemlı internet kullanımının azaltılmasına çalışılabilir.

Buradan hareketle çalışmanın temel amacı, problemlı internet kullanımı ile ebeveyn-ergen ilişki niteliği, yalnızlık, öfke ve problem çözme becerileri arasındaki ilişkilerin incelenmesi olarak belirlenmiştir. Araştırmanın temel amacı doğrultusunda aşağıdaki sorulara yanıt aranmıştır:

1. Problemlı internet kullanımı üzerinde cinsiyet değişkeninin anlamlı bir etkisi var mıdır?
2. Problemlı internet kullanımı üzerinde sosyo-ekonomik düzey değişkeninin anlamlı bir etkisi var mıdır?
3. Ebeveyn-ergen ilişki niteliği ile problemlı internet kullanımı arasındaki ilişkide yalnızlık değişkeninin aracı etkisi var mıdır?
4. Ebeveyn-ergen ilişki niteliği ile problemlı internet kullanımı arasındaki ilişkide öfke değişkeninin aracı etkisi var mıdır?
5. Ebeveyn-ergen ilişki niteliği ile problemlı internet kullanımı arasındaki ilişkide problem çözme becerilerinin aracı etkisi var mıdır?

YÖNTEM

Araştırmanın örneklemini Hacettepe Üniversitesi, Ankara Üniversitesi, Kırıkkale Üniversitesi, Gazi Üniversitesi ve Orta Doğu Teknik Üniversitesi'nde öğrenim görmekte olan ve kolay ulaşılabilir örnekleme

tekniki ile seçilen lisans öğrencilerinden oluşmaktadır. Soruların çoğunluğuna yanıt vermeyen ve bilgi formunda "Son altı ay içerisinde psikiyatrik bir rahatsızlık geçirdiniz mi?" sorusuna evet yanıtı veren katılımcılar araştırma kapsamından çıkarılmıştır. Ölçeklerden uç puan alan kişilerin de örneklemden çıkarılması sonucunda 402 öğrenciden toplanan veriler ile analiz yapılmıştır.

Katılımcıların 243'ü (%60.4) kadın, 159'u (%39.6) erkektir. Yaşları 17-25 arasında değişmektedir ($\bar{X}=20.59$, $SS=1.85$). Katılımcıların anne eğitim düzeyine bakıldığında, 168 (%41.8) katılımcının annesi ilköğretim mezunu, 50 (%12.4) katılımcının annesi ortaokul mezunu, 88 (%21.9) katılımcının annesi lise mezunu ve 83 (%20.6) katılımcının annesi üniversite mezundur. On üç (%3.3) katılımcı ise annesinin eğitim durumunu belirtmemiştir.

Veri Toplama Araçları

Kişisel Bilgi Formu: Katılımcıların yaş, cinsiyet, anne eğitimi, okumakta oldukları üniversite gibi demografik özelliklerini saptamak amacıyla araştırmacılar tarafından geliştirilmiş bir formdur. Ayrıca formda, katılımcıların internete daha çok nereden bağlandıkları, interneti gün içinde ortalama ne kadar süreyle kullandıkları ve daha çok hangi amaçla kullandıklarını belirlemeye yönelik sorular da bulunmaktadır.

İnternette Bilişsel Durum Ölçeği (İBDÖ): Davis ve arkadaşları (23) tarafından problemlı internet kullanımını ölçmek amacıyla geliştirilmiş, 1-7 arası Likert tipi puanlanan 36 maddelik bir ölçektir. Alınan yüksek puanlar problemlı internet kullanımının yüksek olduğunu göstermektedir. Türkçe uyarlaması Özcan ve Buzlu (24) tarafından yapılmıştır ve ölçeğin Cronbach alfa iç tutarlık katsayısı 0.91, test-tekrar test güvenilirliği 0.90 olarak bulunmuştur.

Ebeveyn-Ergen İlişki Niteliği Ölçeği (EİÖ): Wissink ve arkadaşları (25) tarafından geliştirilen, 18 maddeden oluşan 5'li Likert tipi bir ölçektir. Ölçekte her bir madde, hem anne hem de baba için ayrı ayrı değerlendirilmekte ve her iki ebeveyn için de ayrı

puanlar elde edilmektedir. Ölçeğin Türkiye uyarlama çalışması Duru ve arkadaşları (26) tarafından ilköğretim ve ortaöğretim öğrencileri üzerinde gerçekleştirilmiştir. Üniversite öğrencileri için geçerlik ve güvenilirlik çalışması ise Batigün ve Say (27) tarafından yapılarak, anne ve baba formları için "Açıklama", "Olumsuz anne/baba ilişkisi" ve "Olumlu anne/baba ilişkisi" olmak üzere üç faktörlü bir yapı elde edilmiştir. Bu faktörlerin Cronbach alfa güvenilirlik katsayıları 0.85 ile 0.92 arasında değişmektedir.

UCLA Yalnızlık Ölçeği: Russell ve arkadaşları (28) tarafından geliştirilmiş 20 maddelik 1-4 arası puanlanan Likert tipi bir ölçektir. Yüksek puanlar yalnızlığın yüksek olduğu anlamını taşımaktadır. Türkçe uyarlaması Demir (29) tarafından yapılmış, Cronbach alfa güvenilirlik katsayısı 0.96, test- tekrar test güvenirliliği $r=0.94$ ($p<0.001$) olarak bulunmuştur.

Çok Boyutlu Öfke Ölçeği (ÇBÖÖ): Balkaya ve Şahin (30) tarafından geliştirilen ölçek öfkeyi çeşitli boyutlarıyla ölçmekte ve 1-5 arası Likert tipi puanlanmaktadır. Boyutların Cronbach alfa güvenilirlik katsayıları 0.83 ile 0.93 arasında değişmektedir. Mevcut çalışmada Öfke Belirtileri, Öfkeye Yol Açan Etmenler, Öfkeyle İlişkili Davranışlar ve Kişilerarası Öfke olmak üzere 4 boyut kullanılmıştır. Ölçeğin geçerli ve güvenilir olduğuna ilişkin yeterli kanıt mevcuttur.

Problem Çözme Envanteri (PÇE): Heppner ve Petersen (31) tarafından geliştirilen ve 35 maddeden oluşan 6'lı Likert tipi bir ölçektir. Türkçe uyarlaması Şahin ve arkadaşları (32) tarafından yapılmıştır. Ölçekten alınan toplam puanların yüksekliği, bireyin problem çözme becerileri konusunda kendini yetersiz olarak algıladığını gösterir. Cronbach alfa güvenilirlik katsayısı 0.88, yarıya bölme tekniği ile elde edilen güvenilirlik katsayısı ise $r=0.81$ ($p<0.001$) olarak bulunmuştur.

İşlem

Araştırmada kullanılan ölçekler bir araya getirilerek bir batarya oluşturulmuştur. Başta Bilgilendirilmiş Onam Formu ve Kişisel Bilgi Formu sabit kalmak

koşuluyla diğer ölçekler sıra etkisini kontrol altına almak amacıyla sıralamaları değiştirilerek katılımcılara verilmiştir. Çalışma için ilgili Üniversitenin Etik Kurulu'ndan gerekli izin alınmıştır (Karar No:11/148). Ölçekler katılımcılara sınıf ortamında uygulanmış, araştırmanın amacı hakkında bilgilendirme yapılmış ve Onam Formu doldurulmuştur. Ölçeklerin uygulama süresi yaklaşık olarak 30-40 dakikadır. Analiz yapılmadan önce veriler gözden geçirilmiş ve hatalarından arındırılmıştır. İlk olarak her bir ölçme aracı için verilerin sıklığına bakılmış, uç değerler incelenmiş ve z puanları -3 ile +3 aralığı dışında kalan katılımcılar araştırma kapsamından çıkarılmıştır. Elde edilen veriler; korelasyon, varyans analizi (ANOVA) ve çoklu aracı model testi (Bootstrap) gibi istatistik analiz yöntemleri ile incelenmiştir. Bootstrap yöntemi küçük örneklerde daha doğru sonuçlar vermesi, normal dağılım varsayımını karşılamayı gerektirmemesi, çok yönlü aracı değişkenlerin etkisini hem ayrı ayrı hem de eşzamanlı değerlendirmeye olanak sağlaması, çok yönlü aracı değişkenlerin etkilerini tek bir modelde karşılaştırabilmesi ve aracı değişkenlerin birbirlerinden bağımsız şekilde işlev gösterip göstermediklerini belirleyebilmesi sebebiyle seçilmektedir (33,34).

BULGULAR

İnternet Kullanımına İlişkin Bulgular

Öğrencilerin günde ortalama olarak 2.03 saat ($S=0.95$) internet kullandıkları bulunmuştur. Katılımcıların yaklaşık yarısı (%49.5) günde 3-5 saat arasında internette vakit geçirmektedirler. Örneklemin %23.9'u interneti hem etkileşim hem de bilgi amaçlı kullanırken, %54.0'ü internete cep telefonu aracılığıyla ulaşmaktadır. İnternet kullanım şekillerine bakıldığında da eşit bir dağılım olduğu görülmektedir. Çeşitli siteleri kısa sürede kullanan katılımcı sayısı (%50.0) ile az sayıdaki siteyi uzun sürede kullanan katılımcı sayısının (%50.0) birbirine eşit olduğu gözle çarpılmaktadır. Problemleri internet kullanımı ile gün içerisinde internet kullanım süresi arasındaki korelasyon katsayısı 0.36 ($p<0.001$), sosyal paylaşım sitelerini kullanım süresi arasındaki katsayı ise 0.33 ($p<0.001$) olarak belirlenmiştir.

Çalışma kapsamında örneklemin İBDÖ'nden aldığı puanların ortalamaları dikkate alınarak bu ortalamaların (90.30) bir standart sapma (30.00) üstü (120.30) puan alanlar "problemlerli internet kullanımı yüksek" bir standart sapma altı (60.30) puan alanlar "problemlerli internet kullanımı düşük" bireyler olarak kabul edilmiştir. Mevcut çalışmada 66 katılımcının ortalamasının bir standart sapma üzerinde puan aldığı, yani problemlerli internet kullanımlarının yüksek olduğu görülmüştür. Bu bireyler örneklemin %16.4'ünü oluşturmaktadır ve günde 2.7 (SS=1.23) saat internet kullanılmaktadır.

Sosyo-Demografik Değişkenlere İlişkin

Bulgular: İBDÖ'nden alınan puanların cinsiyet ve sosyo-ekonomik düzeye (SED) göre farklılaşp farklılaşmadığını incelemek amacıyla SED göstergesi olarak anne eğitim düzeyi ele alınmıştır. Bu bağlamda annesi ilköğretim mezunu olanlar "düşük SED", ortaokul ve lise mezunu olanlar "orta SED", üniversite mezunu olanlar "yüksek SED" olarak sınıflandırıldıktan sonra "cinsiyet (2) x SED (3)" iki değişkenli varyans analizi (ANOVA) yapılmıştır. Analiz sonucunda, cinsiyet ($F_{1,378}=5.41, p<0.05$) değişkeninin İBDÖ'nden alınan puanlar üzerinde temel etkisi olduğu belirlenmiştir. Elde edilen sonuçlara göre erkekler (Ort=93.99, SS=30.75) kadınlara (Ort=87.86, SS=28.62) oranla daha çok problemlerli internet kullanımına sahiptir. SED değişkeninin ise temel

etkisi bulunmamaktadır ($F_{2,378}=0.03, p>0.05$). Ayrıca etkileşim etkisi de mevcut değildir ($F_{2,378}=1.64, p>0.05$).

Korelasyon Analizleri

Değişkenler arasında hesaplanan Pearson korelasyon katsayıları Tablo 1'de görülmektedir.

Tablo 1'de görüldüğü gibi, İBDÖ ile EİÖ alt ölçekleri, öfke boyutları, PÇE ve UCLA-Yalnızlık Ölçeği arasındaki korelasyon katsayıları -0.12 ($p<0.01$) ile 0.27 ($p<0.001$) arasında değişmektedir. Toplam öfke puanı ile PÇE arasındaki katsayı 0.13 ($p<0.01$), UCLA-Yalnızlık Ölçeği ile 0.23'dür ($p<0.001$).

Aracı Değişken Analizleri

Problemlerli internet kullanımı ile ebeveyn-ergen ilişki niteliği arasındaki ilişkide öfke, yalnızlık ve problem çözme becerilerinin aracı rolünün test edilebilmesi için Preacher ve Hayes tarafından önerilen (33) Bootstrap yöntemi olan çoklu aracı model testi kullanılmıştır (34). Aracı model testi gereği öncelikle yordayıcı değişkenler (ebeveyn ilişki niteliği alt boyutları) ile yordanan değişken (problemlerli internet kullanımı) arasındaki korelasyonlar incelenmiş aralarında ilişki olduğu saptanan değişkenlerle analiz yapılmıştır. Bu bağlamda EİN anne açıklama ve olumlu anne-ergen ilişkisi alt boyutları ile baba açıklama ve olumlu baba-ergen

Tablo 1: Değişkenler arası korelasyon katsayıları

	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14
1	0.01	0.24***	-0.12**	0.20***	-0.10	-0.03	0.27***	0.07	0.27***	0.18***	0.18***	0.21***	0.23***
2	-	-0.03	0.70***	0.07	0.32***	0.62***	-0.01	0.10	-0.04	-0.11**	0.01	-0.07	-0.20***
3	-	-	-0.22***	0.47***	-0.15**	-0.05	0.24***	-0.01	0.21***	0.26***	0.20***	0.18***	0.17***
4	-	-	-	-0.05	0.54***	0.44***	-0.07	0.07	-0.12**	-0.08	-0.05	-0.09	-0.25***
5	-	-	-	-	-0.28***	0.02	0.21***	0.03	0.18***	0.21***	0.19***	0.18	0.10
6	-	-	-	-	-	0.66***	-0.11**	-0.01	-0.15**	-0.05	-0.10*	-0.09	-0.16***
7	-	-	-	-	-	-	-0.01	0.03	-0.06	-0.08	-0.03	-0.07	-0.18***
8	-	-	-	-	-	-	-	0.31***	0.45***	0.45***	0.64***	0.21***	0.13**
9	-	-	-	-	-	-	-	-	0.38***	0.19***	0.74***	-0.008	-0.24***
10	-	-	-	-	-	-	-	-	-	0.47***	0.84***	0.14**	0.04
11	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	0.63***	0.29***	0.06
12	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	0.13**	-0.05
13	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	0.23***

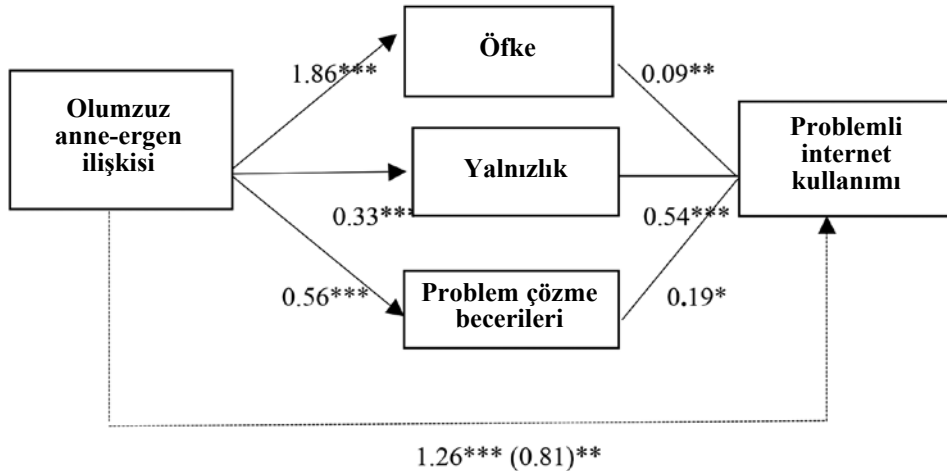
1. İnternette Bilişsel Durum Ölçeği
2. Anne Açıklama
3. Olumsuz Anne-Ergen İlişkisi
4. Olumlu Anne-Ergen İlişkisi

5. Olumsuz Baba-Ergen İlişkisi
6. Olumlu Baba-ergen İlişkisi
7. Baba Açıklama
8. Öfke Belirtileri

9. Öfkeyle İlişkili Etmenler
10. Kişilerarası Öfke
11. Öfkeyle İlişkili Davranışlar

12. Öfke Ölçeği Toplam Puanı
13. Problem Çözme Becerileri Envanteri
14. UCLA Yalnızlık Ölçeği

* $p<0.05$, ** $p<0.01$, *** $p<0.001$

Şekil 1: Öfke, yalnızlık ve problem çözme becerileri puanlarının, ebeveyn-ergen ilişkisi niteliği ile problemlerli internet kullanımı arasındaki ilişkide aracı rolleri.

Şekilde standardize olmayan betalara yer verilmiştir. * $p < 0.05$, ** $p < 0.01$, *** $p < 0.001$.

Tablo 2: Problemlerli internet kullanımı üzerinde toplam ve spesifik dolaylı etki için nokta tahminleri ve güven aralıkları

Değişken	Katsayılar Çarpımı (Product of coefficients)				%95 BCa Güven Aralığı	
	Nokta Tahmini	SE	z	p	Düşük	Yüksek
Toplam	0.45	0.11	4.09	0.00	0.2582	0.7097
Öfke	0.16	0.07	2.44	0.01	0.0555	0.3429
Yalnızlık	0.18	0.06	1.88	0.06	0.0564	0.2699
Problem Çözme Becerileri	0.11	0.08	2.56	0.01	0.0195	0.3502

BCa: (Bootstrap Yöntemi) Yanlılığı düzeltilmiş ve hızlandırılmış (bias corrected accelerated)

ilişkisi alt boyutları anlamlı ilişkiye sahip olmadığından analize dâhil edilmemiştir.

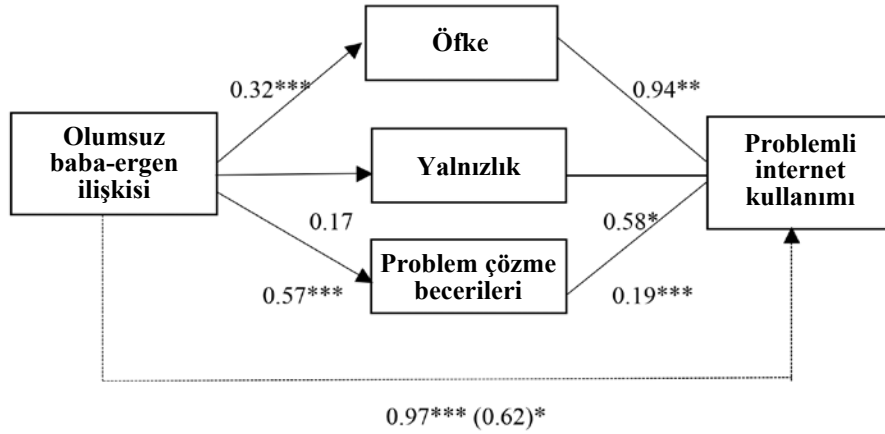
Çalışma kapsamında ÇBÖÖ, UCLA Yalnızlık Ölçeği ve PÇE toplam puanları aracı değişken olarak kabul edilmiştir. Yordayıcı değişkenler ile aracı değişkenler ve yordanan değişken ile aracı değişkenler arasındaki korelasyonlar da incelenmiş; aralarında anlamlı ilişkiler olduğu görüldüğü için analize dâhil edilmişlerdir.

Olumsuz anne-ergen ilişkisi ile problemlerli internet kullanımı arasındaki ilişkide öfke, yalnızlık ve problem çözme becerilerinin aracı etkilerine ilişkin bulgular Şekil 1’de gösterilmektedir.

Şekil 1’de görüldüğü gibi, olumsuz anne-ergen ilişkisinin yordanan değişken olan problemlerli internet kullanımı üzerinde anlamlı doğrudan etkisi ($\beta = 1.26$, $t = 4.71$, $p < 0.001$) vardır. Olumsuz anne-ergen ilişkisinin, öfke ($\beta = 1.86$, $t = 4.01$, $p < 0.01$), yalnızlık ($\beta = 0.33$, $t = 3.36$, $p < 0.001$) ve problem çözme becerileri ($\beta = 0.56$, $t = 3.53$, $p < 0.001$) üzerinde de anlamlı

doğrudan etkisi bulunmaktadır. Ayrıca, öfkenin ($\beta = 0.09$, $t = 3.07$, $p < 0.01$), yalnızlığın ($\beta = 0.54$, $t = 3.92$, $p < 0.001$) ve problem çözme becerilerinin ($\beta = 0.19$, $t = 0.21$, $p < 0.05$) problemlerli internet kullanımı üzerinde anlamlı düzeyde doğrudan etkisi olduğu da görülmektedir. Olumsuz anne-ergen ilişkisi ve öfke, yalnızlık ve problem çözme becerileri denkleme eş zamanlı girdiğinde olumsuz anne-ergen ilişkisi ile problemlerli internet kullanımı arasındaki ilişkinin azaldığı görülmektedir ($\beta = 0.81$, $t = 3.01$, $p < 0.01$). Bu bağlamda öfke, yalnızlık ve problem çözme becerileri aracı değişkenlerinin olumsuz anne-ergen ilişkisi ile problemlerli internet kullanımı arasındaki ilişkide “kısmi aracılık” etkileri olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Ayrıca modelin anlamlı olduğu ve ($F_{4,374} = 14.59$, $p < 0.001$) ve varyansın %13’ünü açıkladığı görülmektedir.

Aracı değişkenlerin kısmi aracılık etkilerinin olup olmadığı 1000 kişilik bootstrap örneklemini üzerinde incelenmiş ve sonuçlar Tablo 2’de gösterilmiştir.

Şekil 2: Öfke, yalnızlık ve problem çözme becerileri toplam puanlarının, ebeveyn-ergen ilişki niteliği ile problemlerli internet kullanımı arasındaki ilişkide aracı rolleri.

Şekilde standardize olmayan betalara yer verilmiştir. *p<0.05, **p<0.01, ***p<0.001.

Tablo 2’de görüldüğü gibi üç aracı değişkenin toplam dolaylı etkisi anlamlı bulunmuştur (nokta tahmin=0.45 ve %95 BCa GA [0.2582, 0.7097]). Her bir aracı değişken ayrı ayrı incelendiğinde, öfke (nokta tahmin=0.17 ve %95 BCa GA [0.0555, 0.3429]), yalnızlık (nokta tahmin=0.18 ve %95 BCa GA [0.0564, 0.3502]) ve problem çözme becerilerinin (nokta tahmin=0.11 ve %95 BCa GA [0.0195, 0.2699]) ebeveyn-ergen ilişki niteliği ile problemlerli internet kullanımı arasında anlamlı kısmi aracılık etkisi olduğu görülmektedir.

Olumsuz baba-ergen ilişkisi ile problemlerli internet kullanımı arasındaki ilişkide öfke, yalnızlık ve problem çözme becerilerinin aracı etkilerine ilişkin bulgular Şekil 2’de gösterilmektedir.

Şekil 2’de görüldüğü gibi olumsuz baba-ergen ilişkisinin yordanan değişken olan problemlerli internet kullanımı üzerinde doğrudan etkisi ($\beta=0.97$, $t=3.81$, $p<0.001$) bulunmaktadır. Olumsuz baba-ergen ilişkisinin aracı değişkenler olan öfke ($\beta=0.32$, $t=3.71$, $p<0.001$) ve problem çözme becerileri ($\beta=0.57$, $t=3.56$, $p<0.001$) üzerinde doğrudan etkisi olmasına karşın, yalnızlık ($\beta=0.17$, $t=0.10$, $p>0.05$) üzerinde anlamlı düzeyde doğrudan etkilesinin olmadığı görülmektedir. Aracı değişkenler ile problemlerli internet kullanımı arasındaki ilişkide ise, öfke ($\beta=0.94$, $t=3.24$, $p<0.01$), yalnızlık ($\beta=0.58$, $t=4.24$, $p<0.05$) ve problem çözme becerilerinin ($\beta=0.19$, $t=4.24$, $p<0.001$) anlamlı düzeyde doğrudan etkilerinin olduğu bulunmuştur. Olumsuz

baba-ergen ilişkisi ve tüm aracı değişkenler denkleme eş zamanlı girdiğinde olumsuz baba-ergen ilişkisi ve problemlerli internet kullanımı arasındaki ilişki azalmıştır ($\beta=0.62$, $t=2.46$, $p<0.05$). Bu bağlamda, aracı değişkenlerin olumsuz baba-ergen ilişkisi ile problemlerli internet kullanımı arasındaki ilişkide “kısmi aracılık” etkilerinin olduğu sonucuna varılmıştır. Ek olarak tüm modelin anlamlı olduğu ($F_{4,374}=13.74$, $p<0.001$) ve varyansın %12’sini açıkladığı görülmektedir.

Aracı değişkenlerin kısmi aracılık etkisinin anlamlı olup olmadığı 1000 kişilik bootstrap örnekleme üzerinde incelenmiş ve sonuçlar Tablo 3’de verilmiştir.

Tablo 3’de görüldüğü gibi, üç aracı değişkenin toplam dolaylı etkisi anlamlı bulunmuştur (nokta tahmini=0.35 ve %95 BCa GA [0.1170, 0.5607]). Her bir değişken için ayrı ayrı bakacak olursak; öfke (nokta tahmini=0.15 ve %95 BCa GA [0.0483, 0.2997]) ve problem çözme becerilerinin (nokta tahmini=0.10 ve %95 BCa GA [0.0172, 0.2339]) olumsuz baba-ergen ilişkisi ile problemlerli internet kullanımı arasındaki ilişkide anlamlı kısmi aracılık etkisinin olduğu, yalnızlığın (nokta tahmini=0.10 ve %95 BCa GA [-0.0001, 0.2538]) ise kısmi aracılık etkisinin anlamlı olmadığı görülmektedir.

TARTIŞMA

Araştırma kapsamında önce internet kullanım özellikleri ile problemlerli internet kullanımı arasındaki

Tablo 3: Problemlı internet kullanımı üzerinde toplam ve spesifik dolaylı etki için nokta tahminleri ve güven aralıkları

Değişken	Katsayılar Çarpımı (Product of coefficients)				%95 BCa Güven Aralığı	
	Nokta Tahmini	SE	z	p	Düşük	Yüksek
Toplam	0.35	0.10	3.50	<0.001	0.1770	0.5607
Öfke	0.15	0.06	2.45	0.01	0.0483	0.2997
Yalnızlık	0.10	0.06	1.65	0.06	-0.0001	0.2538
Problem Çözme Becerileri	0.10	0.05	1.88	0.01	0.0172	0.2339

BCa: (Bootstrap Yöntem) Yanlılığı düzeltilmiş ve hızlandırılmış

ilişkiler incelenmiştir. Yapılan korelasyon analizleri sonucunda internet kullanım süresi (günde) ve sosyal paylaşım siteleri kullanım süresi (günde) ile İBDÖ toplam puanı arasında pozitif ilişki olduğu saptanmıştır. Bu durumda, problemlı internet kullanımına sahip bireylerin, internette daha uzun süre kaldıkları ve sosyal paylaşım sitelerini daha çok kullandıkları söylenebilir. Literatürde de bu bulguyu destekleyen çalışmalar bulunmaktadır (3,35-39). Başka bir deyişle, internet daha çok oyun ve sosyal medya kullanımı gibi etkileşim ve eğlence amaçlı kullanılmaktadır ve internette kalınan süre arttıkça problemlı internet kullanımı da artmaktadır.

Bunlara ek olarak çalışmada problemlı internet kullanımı yüksek olan bireylerin oranı %16.4 olarak belirlenmiştir. Bu konuda literatürde oldukça farklı oranlar göze çarpmaktadır. Örneğin, bazı çalışmalarda %1 (40) gibi düşük bir oran belirtilirken, bazı çalışmalarda %19 (3) ve %80'lere (1) varan oranlardan söz edilmektedir. Bu durumun, problemlı kullanım tanımında ele alınan ölçütlerin farklılığı ve buna bağlı olarak seçilen ölçme araçlarından kaynaklandığı belirtilmekte, araştırmalarda kullanılan yöntemin de etkili olduğu üzerinde durulmaktadır (41). Mevcut araştırmada da, bulunan bu oranın İBDÖ'nden ortalamasının bir standart sapma üzerinde puan alanları gösterdiğini göz önünde bulundurarak değerlendirmekte fayda olduğu söylenebilir. Başka bir deyişle, kullanılan ölçek risk grubuna göre standardize edilmiş bir ölçek değildir ve böyle standardize bir ölçeğin kullanımı durumunda bu denli yüksek oranlar bulunmayabilirdi.

Çalışmada, problemlı internet kullanımı cinsiyet ve SED değişkenleri açısından da incelenmiş ve İBDÖ'nden erkeklerin kadınlardan anlamlı düzeyde daha yüksek puan aldıkları görülmüştür. Bu bulguyla tutarlı pek çok araştırma sonucu göze çarpmaktadır

(2-4,42). Bu durum, erkeklerin teknolojik gelişmelerle daha ilgili olmasıyla (43) ya da bilgisayarları daha fazla kullanması ve internet kafe gibi ortamlara daha sık gitmeleri ile açıklamaktadır (44). Ayrıca, genel olarak bağımlılığın erkeklerde daha fazla görüldüğünü de göz önünde bulundurmak gerekir.

Mevcut araştırma kapsamında, problemlı internet kullanımı ile ebeveyn-ergen ilişki niteliği arasındaki ilişkide öfke, problem çözme becerileri ve yalnızlığın aracı rolü incelenmiştir. Bu analizler sonrasında, olumsuz anne-ergen ilişkisi ile olumsuz baba-ergen ilişkisi ve problemlı internet kullanımı arasında sözkonusu üç değişkenin de aracı rollerinin bulunduğu gözlenmiştir. İlgili literatür de bu değişkenlerin problemlı internet kullanımı ile yakından ilişkili olduğunu göstermektedir. Örneğin, Ahmadi ve Saghafi'nin çalışmasında aile ile olan ilişkinin niteliğinin problemlı internet kullanımı için en önemli faktör olduğu bulunmuştur (45). Anne ile kurulan olumsuz ilişkiler, ergenin internet bağımlılığına sahip olmasıyla ilgili bir faktör olarak değerlendirilmektedir (5,6). Buna ek olarak, baba ile olumsuz ilişkilere sahip olmanın problemlı internet kullanımı konusunda anne ile kurulan ilişkilerden daha etkili olduğunu vurgulayan çalışmalar da bulunmaktadır (46). Ayrıca mevcut çalışmada, olumsuz anne-ergen ilişkisi yordayıcı değişken olduğunda yalnızlığın kısmi aracı etkisinin bulunduğu görülmüştür. Olumsuz baba-ergen ilişkisi söz konusu olduğunda ise yalnızlığın kısmi aracı etkisi söz konusu değildir. Ebeveyn-ergen ilişkilerine dair literatür incelendiğinde, ebeveynlerin anneleriyle kurdukları ilişkilerin babalarıyla kurdukları ilişkilere göre daha samimi olduğuna ilişkin bulgulara rastlanmıştır (46). Bu bağlamda, ergenlerin babalarıyla ilişkilerinin daha sınırlı olduğu söylenebilir. Mevcut çalışmada yalnızlığın aracı etkisinin anne ve baba açısından farklılaşmasının da bununla ilgili olabileceği

düşünülebilir. Şöyle ki; baba ile ilişkilerin her koşulda yeterince yakın olmaması, baba ile olumsuz ilişki niteliğinin önemini azaltıyor ve olumsuz baba-ergen ilişkisi ile problemlerli internet kullanımı arasındaki ilişkide de yalnızlığın aracı etkisini ortadan kaldırıyor olabilir. Fakat anne ile sahip olunan sıcak ilişkiler yalnızlık için koruyucu bir etmen olduğundan yalnızlığın olumsuz anne-ergen ilişkisi ile problemlerli internet kullanımı arasında aracılık etkisi olması daha olası bir sonuç olarak görülmektedir.

Ebeveyn tutumları ile problem çözme becerileri arasındaki ilişkiler bilinmektedir (47). Ebeveynleri koruyucu ya da otoriter tutum sergileyen ergenlerin problem çözme becerileri daha azdır. Sivrikaya ve arkadaşlarına göre (48) aileden alınan sosyal destek arttıkça problem çözme becerilerinde de artma gözlenmektedir.

Problemlerli internet kullanımı ile öfke arasındaki ilişkileri inceleyen literatür de mevcut çalışmadaki bulguları desteklemektedir. Başka bir deyişle, problemlerli internet kullanımı arttıkça bireylerde gözlenen öfke düzeyleri de artmaktadır (17,19,49). Ayrıca, Muris ve arkadaşları (50), öfke ve düşmanlık üzerinde ebeveyn yetiştirme stillerinin etkili olduğunu dile getirmişlerdir. Aile işlevlerindeki yetersizlik, ebeveynlerin ergene yeterli ilgiyi göstermemiş olması ve ebeveynlerin öfke ifadeleri göstermesinin de ergendeki öfke davranışlarını arttırdığına dair bulgular mevcuttur (51).

Mevcut araştırmada aracı etkisi incelenen bir diğere değişken de problem çözme becerileridir. Problemlerli internet kullanımı arttıkça problem çözme konusundaki sorunlar da artmaktadır. İlgili literatür incelendiğinde, bu iki değişkenin birlikte ele alındığı pek fazla çalışmaya rastlanmamaktadır. Az sayıdaki çalışmada da problemlerli internet kullanımı ile problem çözme becerileri arasında güçlü bir ilişki olduğu sonucuna ulaşılmıştır (22).

Sonuç olarak, elde edilen bu bulgular günümüzde yaygınlaşan bir sorun haline gelen problemlerli internet kullanımının önlenmesi ve tedavisine yönelik müdahale programlarının oluşturulmasında yararlı olacak ipuçları sağlamaktadır. Psikolojik danışma ve psikoterapi uygulamalarında, problemlerli internet kullanımı olan bireylerin ebeveynleriyle ilişkilerinin güçlendirilmesi

sağlanabilir. Ayrıca bu bireylerin yalnızlık ve öfke düzeyleri ile problem çözme becerileri de değerlendirilerek; iletişim becerileri, öfke kontrolü ve problem çözme yaklaşımları gibi alanlarda yapılacak müdahaleler problemlerli internet kullanımının azaltılmasında etkili olabilir. Bu açıdan mevcut çalışmanın sağlık çalışanlarına önemli katkıları olabileceği düşünülmektedir.

Mevcut çalışmada ele alınan değişkenlerden biri olan problem çözme becerileri ile problemlerli internet kullanımı arasındaki ilişki ilgili literatürde çok az ele alınmıştır. Bu nedenle mevcut çalışmadaki sonuçların konuyla ilgili literatüre katkı sağlayacağı ve ileride yapılacak çalışmalara kaynak oluşturabileceği de düşünülmektedir.

Çalışmanın birtakım sınırlılıkları mevcuttur. Öncelikle örneklemin çoğunluğu Ankara ili içerisindeki üniversitelerde öğrenim gören öğrencilerinden oluşmaktadır. Başka illerden ve üniversitelerden veri toplanamıştır. Bu durum da araştırma sonuçlarının genellenebilirliğini kısıtlamaktadır. Veriler öz-bildirim ölçekleri aracılığıyla toplanmıştır ve katılımcıların ölçek maddelerine savunmacı tarzda ve kendilerini iyi gösterecek şekilde cevap vermiş olma ihtimalleri söz konusu olabilir. Ayrıca, katılımcılara uygulanan ölçeklerde çok fazla madde yer almaktadır. Bu durum da katılımcıların dikkatlerinin dağılıp, motivasyonlarının düşmesine neden olabileceği için araştırma açısından sınırlılık oluşturabilir.

Katkı Kategorileri	Yazarın Adı
Çalışma fikrinin geliştirilmesi	G.S.
Çalışmanın metodolojik olarak tasarımı	G.S., A.D.B.
Veri toplama ve işleme	G.S.
Verinin analizi ve yorumlanması	G.S., A.D.B.
Literatür araştırması	G.S.
Makalenin yazımı	G.S., A.D.B.
Makalenin gözden geçirilerek revize edilmesi	G.S., A.D.B.

Çıkar çatışması: Yazar çıkar çatışması beyan etmemiştir.

Finansal destek: Yazar finansal destek beyan etmemiştir.

KAYNAKLAR

1. Young KS. Internet addiction: The emergence of a new clinical disorder. *Cyberpsychol Behav* 2009; 1:237-244. **[CrossRef]**
2. Willoughby T. A short-term longitudinal study of internet and computer game use by adolescent boys and girls: prevalence, frequency of use, and psychosocial predictors. *Dev Psychol* 2008; 44:195-204. **[CrossRef]**
3. Batigün AD, Kılıç N. İnternet bağımlılığı ile kişilik özellikleri, sosyal destek, psikolojik belirtiler ve bazı sosyo-demografik değişkenler arasındaki ilişkiler. *Türk Psikoloji Dergisi* 2011; 26:1-10.
4. Ha Y, Hwang WJ. Gender differences in internet addiction associated with psychological health indicators among adolescents using a national web-based survey. *Int J Ment Health Addict* 2014; 12:660-669. **[CrossRef]**
5. Xu J, Shen LX, Yan CH, Hu H, Yang F, Wang L, Kotha SR, Ouyang F, Zhang LN, Liao XP, Zhang J, Zhang JS, Shen XM. Parent-adolescent interaction and risk of adolescent internet addiction: a population-based study in Shanghai. *BMC Psychiatry* 2014; 14:112. **[CrossRef]**
6. Yang CY, Sato T, Yamawaki N, Miyata M. Prevalence and risk factors of problematic internet use: a cross-national comparison of Japanese and Chinese university students. *Transcult Psychiatry* 2013; 50:263-279. **[CrossRef]**
7. Darling N, Steinberg L. Parenting style as context: an integrative model. *Psychol Bull* 1993; 113:487-496. **[CrossRef]**
8. Wang JN, Liu L, Wang L. Prevalence and associated factors of emotional and behavioural problems in Chinese school adolescents: a cross-sectional survey. *Child Care Health Dev* 2014; 40:319-326. **[CrossRef]**
9. Durkee T, Kaess M, Carli V, Parzer P, Wasserman C, Floderus B, Apter A, Balazs J, Barzilay S, Bobes J, Brunner R, Corcoran P, Cosman D, Cotter P, Despalins R, Graber N, Guillemin F, Haring C, Kahn JP, Mandelli L, Marusic D, Mészáros G, Musa GJ, Postuvan V, Resch F, Saiz PA, Sisask M, Varnik A, Sarchiapone M, Hoven CW, Wasserman D. Prevalence of pathological internet use among adolescents in Europe: demographic and social factors. *Addiction* 2012; 107:2210-2222. **[CrossRef]**
10. Çevik GB, Çelikkaleli Ö. Ergenlerin arkadaş bağıllığı ve internet bağımlılığının cinsiyet, ebeveyn tutumu ve anne-baba eğitim düzeylerine göre incelenmesi. *Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi* 2010; 19:225-240.
11. Weiss RS. Loneliness: The Experience of Emotion and Social Isolation. Cambridge: MIT Press, 1973.
12. Bozoglan B, Demirer V, Sahin I. Loneliness, self-esteem, and life satisfaction as predictors of Internet addiction: a cross-sectional study among Turkish university students. *Scand J Psychol* 2013; 54:313-319. **[CrossRef]**
13. Morsunbul U. The association of internet addiction with attachment styles, personality traits, loneliness and life satisfaction. *International Journal of Human Sciences* 2014; 11:357-372.
14. van den Eijnden RJ, Meerkerk GJ, Vermulst AA, Spijkerman R, Engels RC. Online communication, compulsive internet use, and psychosocial well-being among adolescents: a longitudinal study. *Dev Psychol* 2008; 44:655-665. **[CrossRef]**
15. Morahan-Martin J, Schumacher P. Loneliness and social use of internet. *Comput Human Behav* 2003; 19:659-671. **[CrossRef]**
16. Budak S. Psikoloji Sözlüğü. Ankara: Bilim ve Sanat Yayınları, 2005.
17. Hwang JY, Choi JS, Gwak AR, Jung D, Choi SW, Lee J, Lee JY, Jung HY, Kim DJ. Shared psychological characteristics that are linked to aggression between patients with Internet addiction and those with alcohol dependence. *Ann Gen Psychiatry* 2014; 13:6. **[CrossRef]**
18. Ata EE, Akpınar Ş, Kelleci M. Üniversite öğrencilerinin problemleri internet kullanımı ile öfke ifade tarzları arasındaki ilişki. *TAF Preventive Medicine Bulletin* 2011; 10:473-480. **[CrossRef]**
19. Senormanci O, Konkan R, Guclu O, Senormanci G. Depression, loneliness, anger behaviours and interpersonal relationship styles in male patients admitted to internet addiction outpatient clinic in Turkey. *Psychiatr Danub* 2014; 26:39-45.
20. D'Zurilla TJ, Goldfried MR. Problem solving and behavior modification. *J Abnorm Psychol* 1971; 78:107-126. **[CrossRef]**
21. Goldberg I. Internet addictive disorder (IAD) diagnostic criteria, <http://www.psychom.net/iadcriteria.html>, 1997. Access date April 15, 2015.
22. Ekinci B. The relationship between problematic internet entertainment use and problem solving skills among university students. *Int J Ment Health Addict* 2014; 12:607-617. **[CrossRef]**
23. Davis RA, Flett GL, Besser A. Validation of a new scale for measuring problematic internet use: implications for pre-employment screening. *Cyberpsychol Behav* 2002; 5:331-345. **[CrossRef]**
24. Özcan NK, Buzlu S. Problemleri internet kullanımını belirlemede yardımcı bir araç: İnternette bilişsel durum ölçeği'nin üniversite öğrencilerinde geçerlik ve güvenilirliği. *Bağımlılık Dergisi* 2005; 6:19-26.

25. Wissink IB, Dekovic M, Meijer AM. Parenting behavior, quality of the parent-adolescent relationship, and adolescent functioning in four ethnic groups. *J Early Adolesc* 2006; 26:133-159. **[CrossRef]**
26. Duru AG, Ucanok Z, Topçu AE. Olumsuz yaşam olayları, ebeveyn-ergen ilişkisi ve ergenin uyumu arasındaki ilişkilerin aile stres modeli çerçevesinde sınanması: Bir izleme çalışması. Ankara Üniversitesi Bilimsel Araştırmalar Birimi (Proje No: 11B5358001), 2014.
27. Batıgün AD, Say G. Ebeveyn-Ergen İlişki Niteliği Ölçeği'nin Üniversite Öğrencileri için Psikometrik Özellikleri. *Klinik Psikiyatri Dergisi* 2015; 18:49-58.
28. Russell D, Peplau LA, Cutrona CE. The revised UCLA Loneliness Scale: concurrent and discriminant validity evidence. *J Pers Soc Psychol* 1980; 39:472-480. **[CrossRef]**
29. Demir A. UCLA Yalnızlık Ölçeği'nin geçerlik ve güvenilirliği. *Psikoloji Dergisi* 1989; 7:14-18.
30. Balkaya F, Şahin NH. Psikopatoloji tarama ve psikoterapi etkililiği araştırmalarında kullanılabilir yeni bir ölçek: Çok Boyutlu Öfke Ölçeği. *Türk Psikiyatri Derg* 2003; 14:192-202.
31. Heppner PP, Petersen CH. The development and implications of a personal problem-solving inventory. *J Couns Psychol* 1982; 29:66-75. **[CrossRef]**
32. Sahin N, Sahin NH, Heppner PP. Psychometric properties of the problem solving inventory in a group of Turkish university students. *Cognit Ther Res* 1993; 17:379-396. **[CrossRef]**
33. Preacher KJ, Hayes AF. Asymptotic and resampling strategies for assessing and comparing indirect effects in multiple mediator models. *Behav Res Methods* 2008; 40:879-891. **[CrossRef]**
34. Hayes AF, Preacher KJ. Statistical mediation analysis with a multicategorical independent variable. *Br J Math Stat Psychol* 2014; 67:451-470. **[CrossRef]**
35. Choi YJ. Investigating Koreans' internet use patterns and motivations, and exploring vulnerability of internet dependency. Unpublished dissertation, 2001.
36. Eldeleklioglu J, Vural-Batik M. Predictive effects of academic achievement, internet use duration, loneliness and shyness on internet addiction. *Hacettepe University Journal of Education* 2013; 28:141-152.
37. Bruno A, Scimeca G, Cava L, Pandolfo G, Zoccali RA, Muscatello MRA. Prevalance of internet addiction in a sample of southern Italian high school students. *Int J Ment Health Addict* 2014; 12: 708-715. **[CrossRef]**
38. Hawi NS. Internet addiction among adolescents in Lebanon. *Comput Human Behav* 2012; 28:1044-1053. **[CrossRef]**
39. Batıgün AD, Hasta D. Internet addiction: an evaluation in terms of loneliness and interpersonal relationship styles. *Anatolian Journal of Psychiatry* 2010; 11:213-219.
40. Bayraktar F, Gün Z. Incidence and correlates of internet usage among adolescents in North Cyprus. *Cyberpsychol Behav* 2007; 10:191-197. **[CrossRef]**
41. Yellowlees PM, Marks S. Problematic internet use or internet addiction? *Comput Human Behav* 2007; 23:1447-1453. **[CrossRef]**
42. Krishnamurthy S, Chetlapalli SK. Internet addiction: Prevalence and risk factors: A cross-sectional study among college students in Bengaluru, the Silicon Valley of India. *Indian J Public Health* 2015; 59:115-121. **[CrossRef]**
43. Servidio R. Exploring the effects of demographic factors, internet usage and personality traits on internet addiction in a sample of Italian university students. *Comput Human Behav* 2014; 35:85-92. **[CrossRef]**
44. Horzum MB. İlköğretim Öğrencilerinin bilgisayar oyunu bağımlılık düzeylerinin çeşitli değişkenlere göre incelenmesi. *Education and Science* 2011; 36:56-68.
45. Ahmadi K, Saghafi A. Psychosocial profile of Iranian adolescents' internet addiction. *Cyberpsychology Behav Soc Netw* 2013; 16:543-548. **[CrossRef]**
46. Liu QX, Fang XY, Zhou ZK, Zhang JT, Deng LY. Perceived parent-adolescent relationship, perceived parental online behaviors and pathological internet use among adolescents: gender-specific differences. *PloS One* 2013; 8:e75642. **[CrossRef]**
47. Arslan G, Kabasakal Z. Ergenlerin problem çözme becerileri ve ana-baba tutumları arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Turkish Studies* 2013; 8:33-42. **[CrossRef]**
48. Sivrikaya AH, Kaya M, Özmutlu I. Investigating the relationship between university students' perceived social supports from family and friends and problem solving skills. *Nigde University Journal of Physical Education and Sport Sciences* 2013; 7:28-33.
49. Ko CH, Yen JY, Liu SC, Huang CF, Yen CF. The associations between aggressive behaviors and internet addiction and online activities in adolescents. *J Adolesc Health* 2009; 44:598-605. **[CrossRef]**
50. Muris P, Meesters C, Morren M, Moorman L. Anger and hostility in adolescents: relationships with self-reported attachment style and perceived parental rearing style. *J Psychosom Res* 2004; 57:257-264. **[CrossRef]**
51. Avci R, Guçray SS. An investigation of violent and nonviolent adolescents' family functioning, problems concerning family members, anger and anger expression. *Educational Sciences: Theory & Practice* 2010; 10:45-76.